

אני ילדתי, העולם הזה

שצצו בימים הראשונים של האינתיפאדה כפיטריות אחרי הגשם. הן ביטאו את ההזעזעות של ציבור מסויים. היה משהו מרשים במיגוון רחב זה של קבוצות-מחאה. קבוצה של צלמים קמה באופן ספונטאני כדי לערוך תערוכה נגד הכיבוש. פסיכולוגים התאגדו כדי להזהיר מפני התוצאות הנפשיות. רופאים התאגדו כדי להתייצב לימין עמיתיהם הפלסטיניים. שני צעירים אלמוניים ממושב בגליל קראו למיצערי-מחאה, ופעולה זו הפכה להפגנה ארצית מרשימה, שגייסה את מיטב זמריהפופ. הנשים בשחור הפגינו מדי שבוע. תנועת יש נבול, שקראה בשעתו לחיילים לסרב לשרת בלבנון, קראה עתה לסרב לשרת בשטחים הכבושים. כ-40 מחבריה נכנסו לכלא, רבים אחרים סירבו והועברו על-ידי צה"ל בקשט לתפקידים אחרים. תנועות כמו הלאה הכיבוש ודי לכיבוש (שהתפלגו מפני שבאחת מהן בחשה רק"ח) ערכו הפגנות ומחוות של מחאה. איש-מילואים אחר, אדם קלר, נשלח לכלא הצבאי מפני שצייר בשני לילות, על 117 טנקים, תותחים ונגמ"שים סיסמות נגד הכיבוש וקריאה לסרב לשרת בשטחים הכבושים. אם קיווה מישהו שאחרי חודשי-חודשים יתאחדו כל התנועות האלה ותקום תנועת-מחאה גדולה, מרשימה ויעילה, הרי התאכזב. התנועות נשארו מפולגות, כאשר כל אחת מהן שומרת בקנאות על עצמאותה, ומחזיקה בכיסה רשימה של מוחרמים. שום תנועה

החל אבנרי, העולם הזה

הפגנה של „קו אדום” נגד „היד הקשה”

פרשה בפני עצמה היתה פרשת כתבה-העת דרך הניצוץ. עורכיו יעקב ורוני בן-יאפרת ומיכל שוורץ, נעצרו, הוחזקו ונחקרו בתנאים מחפירים והואשמו בכך שהצטרפו לאחד מאירגוני אש"ף. בסוף תשמ"ח היה המצב של תנועת-השלום ותנועת-המחאה הישראלית עלוב, כמעט מבייש. הן לא הגיעו לקרסוליה של תנועת-המחאה הצרפתית בימי מילחמת-אלג'יריה, או לתנועת השלום האמריקאית בימי מילחמת ויאטנאם, כאשר מאות אלפים עלו על בניין הפנטאגון. איש במחנה הזה לא הפך איש-השנה תשמ"ח.

● צה"ל: בין כולם

בין כל המחנות, בין קצוות הימין והשמאל עמד צה"ל — הגוף שהיה ממונה על דיכוי האינתיפאדה. כל הניגודים התקיימו בתוך צה"ל עצמו, ובכל אחד מגדודי החיילים הסדירים ואנשי המילואים. מעשיו ומחדליו של צה"ל בשנת תשמ"ח, פעולותיו לדיכוי האינתיפאדה והמשברים הפנימיים שפקדו אותו תוך כדי כך — אלה היו הסיפור העיקרי של תשמ"ח. תהיה לו השפעה עצומה גם על השנים הקרובות, על עתיד ישראל ואופייה. האיש שנשא באחריות לכך, שקיבל את ההחלטות ושהנהיג את צה"ל במשבר עמוק זה הוא ראש המטה הכללי, דן שומרון. בעל כורחו הפך איש-השנה תשמ"ח.

אני ילדתי, העולם הזה

ישעיהו ליבוביץ בהכנות „הקו האדום”

גדולה לא קמה. כמה מאות פעילים החזיקו את כל התנועות האלה, ורבים מהם היו חברים בכמה קבוצות, ואף ככולן. אחרי החודשים הראשונים של האינתיפאדה, דווקא כאשר גדלה המצוקה בשטחים הכבושים והתקשחו השיטות למילחמה באוכלוסייה, ירד המתח במחנה-המחאה הישראלי. פעולות-המחאה נעשו קלושות יותר, נדירות יותר. היה נדמה כאילו התעייפו המוחים. אולי נזכקו בקהות-החושים שפשטה בציבור הישראלי כולו. ואולי היה האשם בקבוצותיות של עסקני-המיפלגות, שניסו לנצל את התנועות למטרותיהם ולמנוע פעולות שלא תאמו את האינטרסים שלהם.

הפגנה של „שלום עכשיו” נגד הכיבוש

בלי מדינה פלסטינית לצד ישראל. מכיוון שכל אלה הם פוליטיקאים ממולחים, העיד הרבר על תוזה בחלק מן הציבור היהודי.

מילחמות-היהודים בימין היו כאין וכאפס לעומת מילחמות-האחים בשמאל, שהיו גם מילחמות-היהודים וגם מילחמות-הערבים. רק"ח והרשימה המתקרמת. תקפו זו את זו בשצף-קצף, כשרק"ח היא התוקפת הנועמת. היא לא יכלה לסלוח למתקרמת על כי הרסה את המוניפול שלה ברחוב הערבי הלאומי. להתחרות הצטרף גם עבדי-אל-יהאב דראושה, שהקים מיפלגה ערבית אחרי שהודח כמיפלגת-העבודה.

מפ"ם ור"ץ חרירמו את רק"ח והמתקרמת והוציאו אותן אל מחוץ לתחום, אך לקראת הכחירות-התחילו גם לתקוף זו את זו בהאשמות פרועות.

כל המיפלגות האלה קיוו לנגוס מן העוגה של המערך, כשם שהימין הקיצוני קיווה לנגוס מן העוגה של הליכוד. גם כוח המשיכה של הפיתרון הפלסטיני ייכרך באמצעותן בבחירות. בניגוד למסר של הימין, לא ינק מסר זה ממעיינות רגשיים, אלא ממחשבה הגיונית.

● תנועות-המחאה: המחדל

אחת התופעות החשובות ביותר של תשמ"ח היתה חולשת השמאל החוץ-פרלמנטרי — תנועות השלום, המחאה והסירוב.

כאשר פרצה בתשמ"ב מילחמת-הלבנון, קמה מייד תנועת-מחאה, שצברה תאוצה במהירות. גם שלום עכשיו, הוותיקה יותר, התאוששה במהרה אחרי תקופה קצרה של שיתוק וקיפאון. היא הגיעה להישגים גדולים אחרי טבח צברה ושאתילה, בראש-השנה תשמ"ג.

אפשר היה להניח שאותו הרבר יקרה, ביתר שאת, אחרי פרוץ האינתיפאדה. שיטות הכיבוש הפכו יותר ויותר קשוחות. מיספר ההרוגים הגיע למאות, מיספר הפצועים עלה על רכבה, וכך גם מיספר העצורים. פיצוץ הבתיים והגירויים הסעירו רבים. כמעט בכל שבוע נודע על „הריג” מזוויע חדש, ומיקרים רבים החרידו את העולם כולו.

איך עמד הציבור של „פייהנפש” במיבחן זה? התשובה היתה סמונה במחורל מפתיע: שום תנועת-המונים נגד מדיניות-הכיבוש לא קמה בישראל בתשמ"ח.

שלום עכשיו גורה על עצמה שיתוק. היא ניסתה לצאת ידי חובה בכמה פעולות הלשלושות, עלובות ביותר. התנועה, שגייסה 400 אלף איש אחרי הפלישה ללבנון, לא היתה מסוגלת השנה לגייס אף 4000 איש נגד ריכוז האינתיפאדה.

מדוע? רוע המחדל של 1988 נורע ביום ההישג של 1983. הפגנת-הענק היתה או אפשרית, מפני ששלום עכשיו מכרה את גישמתה למיפלגת-העבודה. בהפגנה הגדולה ניתנה הבימה לשימעון פרס וליצחק רבין, שני המנהיגים שקראו לפלישה ללבנון ואף תמכו בה בפה מלא. היא תירצה זאת, אחר-מעשה, בסיפור של 40 הקילומטרים. לבימה לא הועלה אף איש אחד שהתנגד לפלישה ביום הראשון.

מאז אותו יום, המפואר ביותר בתולדותיה, הפכה שלום עכשיו שבוייה בידי מיפלגת-העבודה, ובמידה פחותה גם בידי מפ"ם ור"ץ. היא חררימה את שאר המיפלגות, ובעיקר את כל מי שדגל בהדברות עם אש"ף.

זה היה מירשם לשיתוק בתשמ"ח. כי על הפעולות נגד האינתיפאדה ניצח יצחק רבין, איש מיפלגת-העבודה. התקפה על שיטות-הריכוז היתה הופכת. בהכרח להתקפה על מיפלגת העבודה. לכך לא היתה שלום-עכשיו מסוגלת עוד. היא הורידה את עצמה מהפרק. את מקומה תפס מיגוון רב של תנועות-מחאה ספונטאניות,

אני ילדתי, העולם הזה

שלושת ילדיהם של נאשמי „דרך הניצוץ” בראש הפגנה נגד מעצר הוריהם